

СТУДЕНТСЬКІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 661.65

DOI: 10.26565/2524-2547-2019-57-04

**МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕРІВНОВАГА ТА ФОРМИ ЇЇ ПРОЯВУ
В ЕКОНОМІЦІ****Дмитренко Олександр Володимирович**
кандидат економічних наук, доцент*e-mail: ector@ukr.net*

ORCID ID: 0000-0001-6970-5234

Булик Артем Олександрович
студент**Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна**
пл. Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

Метою статті є систематизація впливів змін зовнішнього та внутрішнього макроекономічного середовища та аналіз наукових можливостей їх подальшої теоретичної розробки. Перманентна актуальність вивчення рівноважних станів в економіці обумовлюється розвитком форм організації економічних відносин та зміною соціально-економічного середовища їх реалізації. Особливої актуальності дана проблема набирає в умовах світової фінансової кризи, яка характеризується відхиленням базових макроекономічних показників від їх рівноважних значень. Проведене дослідження засвідчило посилення впливу цінових факторів на збалансованість попиту та пропозиції на всіх основних ринках економіки України і, насамперед, на ринку кінцевих продуктів та послуг. Аналітична оцінка впливу окремих цінових факторів на динаміку сукупного попиту та пропозиції дозволила визначити особливості цього впливу у сучасних умовах, характерних для економіки України, зокрема те, що високий рівень експортоорієнтованості промисловості та суттєва залежність кінцевого споживання від імпорту сприяють домінуванню впливу зовнішньоекономічних факторів на встановлення рівноваги на ринку кінцевих товарів та послуг. Серед цих факторів найвпливовішим став валютний курс. Водночас одним із вагомих чинників інфляції залишається динаміка індивідуальних середніх витрат як основний формуючий фактор цін виробників. Економіка України є ресурсомісткою, що є наслідком недосконалої структури виробництва, обтяженої капіталомісткими та сировинними виробничими осередками, та застарілих технологій. І саме це виступає основною перешкодою ефективній адаптації пропозиції українських товаровиробників до змін у сукупному попиті. Економічна ситуація в Україні у 2014–2018 рр. і у короткостроковій перспективі визначається переважно політичними чинниками, подальший розвиток економічних процесів значною мірою не прогнозований і визначатиметься насамперед тим, чи припиняться бойові дії.

Ключові слова: макроекономічна нерівновага, сукупний попит та пропозиція, безробіття, інфляція.

JEL Classification: E000; O1; J2.

**МАКРОЕКОНОМИЧЕСКОЕ НЕРАВНОВЕСИЕ И ФОРМЫ
ЕГО ПРОЯВЛЕНИЯ В ЭКОНОМИКЕ****Дмитренко Александр Владимирович**
кандидат экономических наук, доцент*e-mail: ector@ukr.net*

ORCID ID: 0000-0001-6970-5234

Булик Артем Александрович
студент**Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина,**
пл. Свободы, 4, 61022, Харьков, Украина

Целью статьи является систематизация воздействий изменений внешней и внутренней макроэкономической среды и анализ научных возможностей их дальнейшей теоретической

разработки. Перманентная актуальность изучения равновесных состояний в экономике определяется развитием форм организации экономических отношений и изменением социально-экономической среды их реализации. Особую актуальность данная проблема приобретает в условиях мирового финансового кризиса, который характеризуется отклонением базовых макроэкономических показателей от их равновесных значений. Проведенное исследование показало усиление влияния ценовых факторов на сбалансированность спроса и предложения на всех основных рынках экономики Украины и, прежде всего, на рынке конечных продуктов и услуг. Аналитическая оценка влияния отдельных ценовых факторов на динамику совокупного спроса и предложения позволила определить особенности этого влияния в современных условиях, характерных для экономики Украины, в частности то, что высокий уровень экспортоориентированности промышленности и существенная зависимость конечного потребления от импорта способствуют доминированию влияния внешнеэкономических факторов на установление равновесия на рынке конечных товаров и услуг. Среди этих факторов наиболее влиятельным стал валютный курс. В то же время одним из весомых факторов инфляции остается динамика индивидуальных средних затрат как основной формирующий фактор цен производителей. Экономика Украины характеризуется высоким уровнем ресурсоемкости, что является следствием несовершенной структуры производства, отягощенной капиталоемкими и сырьевыми производственными центрами, и устаревших технологий. Именно это выступает основным препятствием эффективной адаптации предложения украинских товаропроизводителей к изменениям в совокупном спросе. Экономическая ситуация в Украине в 2014-2018 гг. и в краткосрочной перспективе определяется преимущественно политическими факторами, дальнейшее развитие экономических процессов в значительной мере не прогнозируемо и будет определяться прежде всего тем, прекратятся ли боевые действия.

Ключевые слова: макроэкономическое неравновесие, совокупный спрос и предложение, безработица, инфляция.

JEL Classification: E000; O1; J2.

MACROECONOMIC IMBALANCE AND FORMS OF ITS MANIFESTATION IN ECONOMY

Oleksandr Dmytrenko

PhD in Economics, Associate Professor

e-mail: ector@ukr.net

ORCID ID: 0000-0001-6970-5234

Artem Bulik

Student

V.N. Karazin Kharkiv National University

4, Svobody Sq., 61022, Kharkiv, Ukraine

The purpose of the article is to systematize the effects of changes in the external and internal macroeconomic environment and to analyze the scientific possibilities of their further theoretical development. Permanent relevance of the study of equilibrium states in the economy is conditioned by the development of forms of organization of economic relations and changes in the socio-economic environment of their realization. This problem is of particular relevance in the context of the global financial crisis, which is characterized by a deviation of basic macroeconomic indicators from their equilibrium values. The study showed that the influence of price factors on the balance of supply and demand in all major markets of Ukraine's economy and, above all, in the market of final products and services, has increased. Analytical assessment of the influence of individual price factors on the dynamics of aggregate supply and demand has allowed to determine the features of this influence in the current conditions, characteristic for the economy of Ukraine, in particular, that the high level of export orientation of the industry and a significant dependence of final consumption on imports contribute to the dominance of the influence of external factors market of final goods and services. Among these factors, the most influential was the exchange rate. At the same time, one of the important factors of inflation is the dynamics of individual average costs as the main factor shaping producer prices. The economy of Ukraine is resource intensive, which is the result of an imperfect structure of production, burdened with capital and raw material production centers, and outdated technologies. And this is the main obstacle to the effective adaptation of Ukrainian producers' supply to changes in aggregate demand. The economic situation in Ukraine in 2014-2018 and in the short term is mainly determined by political factors, the further development of economic processes is largely unpredictable and will be determined primarily by whether the fighting will cease.

Keywords: Macroeconomic Imbalance, Aggregate Supply and Demand, Unemployment,

Inflation.

JEL Classification: E000; O1; J2.

Постановка проблеми. Світова економіка майже десять останніх років заходила у кризовому (2008-2009 рр.) та післякризовому стані. Спроби подолати кризові явища та відновити економічне зростання довгий час були безуспішними. Так звана нетрадиційна грошово-кредитна політика, що була націлена на стрімке нарощування ефективного попиту, довгий час не давала очікуваних результатів. Низька ефективність традиційних і нетрадиційних інструментів антикризової політики дає підстави для припущення, що справа не лише в інструментах, а ще й в змісті самої нерівноваги в нових ринкових, інституційних та технологічних умовах, що склалися у світовій економіці сьогодні. Тому питання аналізу змісту та форм прояву макроекономічної рівноваги є актуальним як з теоретичної, так і практичної точки зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі проблеми макроекономічної нерівноваги розглядаються частіше за все з позицій адаптації фундаментальних досягнень неокласичної та кейнсіанської шкіл до нової реальності, що склалася у світовій економіці на початку XXI ст. (Савченко, 2010; Сапир, 2011; Скрипниченко, 2015). На цьому шляху досягнуті значні наукові результати, що надають можливість суттєво поширити концептуальні підстави державної антикризової політики.

В той же час залишаються без належної уваги такі питання, як роль суб'єктивних чинників та суб'єктивних уявлень в специфічних реакціях господарської системи на впливи змін зовнішнього та внутрішнього макроекономічного середовища, включаючи шоки та розриви.

Метою даної статті є систематизація впливів змін зовнішнього та внутрішнього макроекономічного середовища та аналіз наукових можливостей їх подальшої теоретичної розробки.

Основні результати дослідження. Стан економічної рівноваги характеризується тим, що жоден із економічних суб'єктів не виявляє зацікавленості у його зміні за допомогою засобів, якими він володіє.

Таке розуміння природи рівноваги виникло не відразу, а в результаті досить тривалої еволюції.

У роботах багатьох економістів можна знайти окремі положення щодо макроекономічної рівноваги. Систематизацію теорій економічної рівноваги виконав Т. Г. Савченко: «Використовуючи три основні принципи: хронологія виникнення наукових концепцій; рівень врахування суб'єктивної природи індивідуумів; можливість віднесення наукових кон-

цепцій до певної школи або течії» (Савченко, 2012, с. 199).

На думку Т. Г. Савченка: «Рівновага є одним із основних атрибутів суспільних (в тому числі економічних), природних та штучних систем. Як наслідок, теорії (концепції) рівноваги набули широкого застосування у суспільних та гуманітарних науках (економіка, психологія, філософія і т. д.); природничих науках (фізика, хімія, математика і т. д.); технічних науках (механіка, будівництво і т. д.). Визначення рівноважних станів у природничих та технічних науках є досить об'єктивним: ґрунтується на підтверджених експериментально закономірностях, що формалізуються за допомогою математичного апарату» (Савченко, 2010, с. 198).

Будь-який предмет досліджень у суспільних науках зводиться до вивчення поведінки окремих суб'єктів та різноманітних способів взаємодії між ними. Тобто теорії економічної рівноваги повинні враховувати суб'єктивні фактори, які визначають економічну поведінку суб'єктів.

Адекватність розкриття змісту теорій економічної рівноваги можна забезпечити лише їх дослідженням у контексті формування відповідних наукових шкіл та течій, що дозволить зрозуміти методологічну основу та передумови формування концепцій економічної рівноваги. Це дозволить також встановити взаємозв'язки між ними.

Збалансоване, рівноважне економічне зростання є, по суті, моделлю ідеального варіанта розвитку економіки. Реальна економічна ситуація завжди так чи інакше відхиляється від цієї моделі.

Невід'ємною характеристикою нормального стану національної економіки є динамічна рівновага різноспрямованих сил у суспільстві та тенденцій, незмінність господарських моделей та внутрішніх норм поведінки. Тому дослідження економічного зростання та розвитку економічних систем скоріше представляє собою оцінку зміни один одним нормальних станів економіки.

У теоретичному плані це означає доцільність додатково з вивченням «ідеального» стану рівноваги національного продукту і характеристик загальної збалансованості детально аналізувати і досліджувати часткові нормальні стани рівноваги, стійкі відхилення макроекономічних параметрів від зазначеного «ідеального» стану. Останнє передбачає аналіз механізмів і форм пристосування при переході економічної системи з одного стану часткової економічної рівноваги в інший, а також виявлення в кожному конкретному періоді «критично важливих» залежностей і точок зростання національного

продукту (Злупко, 2006, с. 24).

Таким чином, при наближенні економіки до рівноважного стану з'являється більше можливостей ефективного вирішення проблем збалансованості національного продукту і переходу відтворювальних процесів з одного стану часткової нерівноваги в інший.

Динамічний розвиток відповідає певній інституційно обумовленій послідовності «нормальних» нерівноважних точок траєкторії, які наближаються та відхиляються від стану «ідеальної» динамічної рівноваги.

Рівновага усіх ринків значною мірою залежить від ціни на товари та послуги. В системі параметрів макроекономічних балансів чільне місце займає рівень інфляції. Оцінюючи сучасну кризову економічну ситуацію, можна відзначити, що більшість чинників, що впливають на зміни ціни, характеризуються значним ступенем невизначеності. Це зумовлює високу вірогідність порушення гармонічного протікання цінових процесів. Зміна орієнтації цінових процесів та поява суттєвих зсувів макроекономічних балансів внаслідок реалізації цінових шоків можуть призвести до дестабілізації вітчизняної економіки, що обґрунтовує необхідність їх системного дослідження.

У загальному вигляді поняття «макроекономічна рівновага» означає, що вся сукупність ринків характеризується станом рівноваги попиту та пропозиції.

Встановлена рівновага на ринку кінцевих товарів та послуг проявляється у задоволенні інтересів як виробників (максимізація доходів), так і споживачів (максимізація корисності одержаних товарів та послуг) за рівноважною ціною. Сукупний попит та сукупна пропозиція визначається за результатами функціонування саме такого ринку. Коло макроекономічних агентів, що пред'являють попит на товари та послуги, є необмеженим (держава, фізичні та юридичні особи резиденти та нерезиденти, міжнародні суб'єкти тощо), а коло суб'єктів, що забезпечують пропозицію, обмежене виробниками товарів та послуг.

Досягнення балансу на ринку факторів виробництва означає, що всі виробничі ресурси, які надійшли на ринок, знайшли свого покупця, а граничний дохід власників ресурсів, який формує попит, дорівнює граничному продукту кожного ресурсу, що формує пропозицію.

Рівновага грошового ринку проявляється у балансі між кількістю вільних коштів та потребою у цих коштах з боку домогосподарств та підприємницького сектору. На обсяги грошового попиту впливають наступні фактори: рівень цін на товарному ринку та ринку послуг, рівень депозитних та кредитних ставок, швидкість обертання грошових

коштів.

Якщо вважати, що ринок праці є сукупністю методів, механізмів та інститутів, які забезпечують залучення працездатного населення у народногосподарський оборот та використання їхньої робочої сили як товару, рівноважна ціна і кількість якого визначається взаємодією попиту та пропозиції, то баланс на ринку праці означає, що вартість робочої сили відповідає її ціні (Скрипниченко, 2015, с. 195).

У реальній економіці абсолютної збалансованості на жодному з ринків не буває і саме це є джерелом її подальшого розвитку. Проте за певних умов формуються загрози дисбаланси, що не тільки дестабілізують економічний розвиток, але й може зумовити виникнення кризових явищ.

Таким чином, рівновага всіх основних ринків здебільшого залежить від цін на товари та послуги, вплив яких реалізується через низку цінових факторів.

Необхідно дослідити конкретні цінові фактори в контексті їх впливу на встановлення рівноваги ринку кінцевих товарів та послуг внаслідок їх можливості підвищити достовірність моделювання реального сектору економіки, а також його складових – сукупного попиту та сукупної пропозиції. Значені фактори можна згрупувати за пріоритетністю впливу на попит або пропозицію (Приходько, 2010).

Сучасна економічна наука вирізняє такі цінові фактори, які є головними у формуванні сукупного попиту:

- реальні грошові залишки;
- відсоткова ставка;
- імпорт.

Можна визначити наступні цінові фактори впливу на сукупну пропозицію: залежність середніх витрат від зміни обсягів виробництва, структурні зміни економіки, природні фактори, інституційне середовище, світова кон'юнктура та ін.

Встановлення рівноваги між попитом та пропозицією має циклічний характер внаслідок різноспрямованого впливу цінових факторів на агреговані попит та пропозицію. Механізм підвищення ціни на кінцеві товари та послуги провокує падіння попиту, і, як наслідок, зменшується сукупна пропозиція. Це провокує підвищення цін виробників, так як підвищуються середні індивідуальні витрати.

Збільшення середніх індивідуальних витрат також провокує необхідність додаткових витрат виробників на адаптацію до змін у структурі сукупного попиту. Відсутність можливостей вітчизняних виробників задовольнити всі потреби зміненої структури попиту покривається за рахунок зростання імпорту. Сукупний вплив цих факторів зумов-

лює прискорення інфляції, зниження платоспроможного попиту та подальше скорочення пропозиції.

Однак, стабілізація цінових змін можлива лише при умові приведення у відповідність пропозиції до змін агрегованого попиту. Це приведе до задіяння цінових факторів впливу на попит, що проявиться у започаткуванні нового циклу балансування.

Модель реального сектору економіки базується на ринку кінцевих товарів та послуг, а взаємозв'язок всіх ринків пояснює взаємодоповнення секторальних моделей одна одною.

Балансування агрегованого попиту та пропозиції відбувається у моделі реального сектору, що містить базові макроекономічні тотожності, на основі яких формуються складові ВВП. Ця модель пов'язана з іншими секторальними моделями низкою прямих та зворотних зв'язків і поєднується у систему економетричних моделей прогнозування економіки України (Геєць & Скрипниченко, 2013).

Одним із найвпливовіших чинників інфляції є динаміка індивідуальних середніх витрат, що є ключовим формуючим фактором цін виробників. Насамперед, зростання цін виробників сприяє підвищенню витрат виробництва у зв'язку з подорожчанням сировини, матеріалів, комплектуючих тощо, це, в свою чергу, призводить до зростання цін на товари та послуги для кінцевих споживачів та формування майбутніх негативних інфляційних очікувань. В основу стабілізації цінових процесів повинно бути покладене прогнозування зміни виробничих цін.

При побудові моделей для цілей прогнозування динаміки цін необхідно врахувати наступні фактори:

- 1) вплив екзогенних факторів (кон'юнктура світового ринку, зміни валютного курсу тощо);
- 2) можливість проявів монопольного характеру встановлення цін (рівень монополізації ринку, природні монополії тощо);
- 3) взаємопов'язаність цін різних галузей промисловості тощо.

Так, наприклад, ціни виробників автомобілів, транспортного устаткування, суднобудівників, електротехнічного обладнання, у будівництві значною мірою залежать від цін на чорні метали. Ціни в автомобільній та аерокосмічній промисловості залежать від цін виробників кольорових металів, у виробництві фармацевтичної продукції – від цін у базових галузях хімічної промисловості.

Загалом за особливостями формування цін виробників можна умовно поділити на дві групи:

1. Ціни на товари, що торгуються, тобто ті, які йдуть переважно на експорт. Ці ці-

ни значною мірою залежать від світових цін на відповідні товари. У періоди стабільного розвитку світової економіки такі ціни змінюються дуже плавно і здебільшого стабільні в часі, а тому у вітчизняній промисловості приріст відповідних індексів цін є незначним. Проте у кризові періоди, наприклад, такі, які є характерними для сучасного етапу розвитку, ціни на згадані товари можуть змінюватися різко, їхня волатильність значно підвищується, що відповідно відображується на динаміці цін вітчизняних товаровиробників.

2. Ціни на товари, що не торгуються, а реалізуються на внутрішньому ринку. Такі ціни не мають єдиної тенденції змін. Однак, можна зауважити, що індекс цін виробників промислового сектору в середньому перевищує рівень інфляції. На динаміку цін впливають як екзогенні чинники, так і ендогенні (наприклад, взаємозалежність між галузевими індексами цін).

При цьому слід зазначити, що немає видів діяльності, за якими виробляється тільки один тип товарів, тому можуть спостерігатися обидва види ефектів.

Серед методів прогнозування цін виробників найбільш цікавим, на нашу думку, є система моделей, запропонована С. Мурашовим (Мурашов, 2011), а також підходи до визначення впливу світових цін на ціни виробників, запропоновані Ж. Сапіром (Сапир, 2011). Ці методи дозволяють прогнозувати ціни виробників з урахуванням взаємозв'язку між видами діяльності та динамікою світових цін на базові матеріальні ресурси, насамперед паливно-енергетичні.

Проведена аналітична оцінка впливу окремих цінових факторів на динаміку сукупного попиту та пропозиції дозволила визначити особливості цього впливу у сучасних умовах, характерних для економіки України.

На ринку кінцевих продуктів та послуг визначальним є сукупний попит, оскільки саме необхідність задовольнити попит формує пропозицію.

За 2017 р. товарний експорт України скоротився на 9 % (Державний комітет статистики України, n.d.). Тому серед цінових факторів впливу на обсяг сукупного попиту найпотужнішими стають реальні грошові залишки – ефект багатства, бо саме цей фактор є визначальним для попиту внутрішнього ринку України.

Згідно з офіційною статистикою НБУ: «Депозити домашніх господарств тільки у 2014 році скоротилися на 31,2 %, у 2015 році – ще на 22,1 %. За два з половиною роки нового керівництва НБУ валютні депозити в українських банках скоротилися з 24 млрд дол. США до 14 млрд дол. США. Сукупні втрати внесків юридичних осіб на кі-

нець 2016 року оцінюють у 78 млрд грн. Ці втрати стали основною причиною закриття сотень малих і середніх фірм, які відразу втратили свої депозити й оборотний капітал» (Національний банк України, n.d.).

Інший ціновий фактор – відсоткова ставка – хоча й збільшилася з прискоренням інфляції, проте не компенсує знецінення вкладів унаслідок зростання споживчих цін – девальвації гривні. І цей процес лише поглиблюватиметься, тож сукупний попит у короткостроковій перспективі скорочуватиметься і надалі, що зумовлюватиме відповідне скорочення й сукупної пропозиції.

Вітчизняна економіка, і, як наслідок, вітчизняні виробники, в значній мірі підпадають під вплив зовнішньоекономічних факторів. Це пов'язано з тим, що виробництво є максимально експорторієнтованим, і в окремих галузях економіки понад 70 % реалізованої продукції відвантажено у митному режимі експорту. В структурі споживчих товарів близько 40 % забезпечується за рахунок імпортованих операцій, а його частка має стабу тенденцію до підвищення (Державний комітет статистики України, n.d.). В структурі реалізації товарів проміжного споживання на імпорт приходить близько 30 %, а в структурі забезпечення паливно-енергетичними ресурсами – дві третини. Такий стан речей обумовлює надзвичайну впливовість зовнішньоекономічних чинників на встановлення рівноваги на ринку кінцевих товарів та послуг.

Всі фактори беруть участь у формуванні сукупної пропозиції. Їх вплив на цінові процеси в Україні здійснюється за трьома основними напрямками:

- в умовах відкритої економіки на рівень інфляції впливає динаміка світових цін на споживчі товари, оскільки вітчизняні виробники мають змогу виходити зі своєю продукцією на зовнішні ринки, а це зумовлює певне урівноваження внутрішніх цін та цін світових ринків, що впливає на збалансованість попиту та пропозиції цих товарів на внутрішньому ринку;

- досить вагома частина потреби внутрішнього ринку України у споживчих товарах покривається за рахунок імпорту, який впливає на рівень інфляції, а крім того грає вирішальну роль у конкуренції з вітчизняними виробниками;

- ціни виробників залежать від динаміки цін на імпортоване обладнання та сировинні ресурси, що впливає на цінову конкурентоспроможність продукції та собівартість виробництва.

Девальвація гривні може впливати на темпи інфляції як безпосередньо (через пряме подорожчання імпортованих споживчих товарів), так і опосередковано (через зростан-

ня цін виробників унаслідок подорожчання імпортованих товарів проміжного споживання).

Так, різке зростання курсу долара США та євро у квітні 2014 р. призвело до стрибка споживчих цін, насамперед на ті товари та послуги, де суттєвою є частка імпорту. Це транспортні послуги, ціни на які за квітень збільшилися на 10,1 % загалом, при цьому ціни на паливно-мастильні матеріали підвищилися більш ніж на 18 %. На 4,2 % за квітень 2014 р. підвищилися ціни на продовольчі товари загалом, а на ті продукти, частка імпорту у споживанні яких є значною, приріст цін становив 14-15 %. Загалом за січень-квітень 2014 р. індекс інфляції становив 106,4 %, а за перше півріччя він уже підвищився до 111,6 %. Черговий стрибок курсу у вересні 2014 р. мав такі ж наслідки: прискорилося зростання транспортних послуг, імпортованих товарів, житлово-комунальних тарифів (Державний комітет статистики України, n.d.).

Ще відчутніший був вплив девальвації гривні на динаміку цін виробників. За квітень 2014 р. вони підвищилися на 6,1 %, при цьому ціни виробників продуктів нафтоперероблення зросли більш ніж на 17 %. Почали різко зростати ціни у постачанні електроенергії, газу та пари: у квітні вони зросли на 2 %, у травні – ще на 6,1 %, а у червні – ще на 9,3 %.

Загалом за перше півріччя 2018 р. ціни виробників збільшилися на 18 %. При цьому ціни виробників харчових продуктів збільшилися на 14,4 %, що зумовило прискорення темпів зростання споживчих цін на продовольчі товари у другому півріччі. Ціни виробників нафтопродуктів збільшилися на 32,1 %, у постачанні електроенергії, газу та пари – на 16,5 %. Таке значне зростання цін на згадані продукти також стало додатковим чинником прискорення цінової динаміки не лише на споживчому ринку, але й за усіма іншими видами діяльності. Дуже значне підвищення цін виробників нафтопродуктів за підсумками 10 місяців 2018 р. (на 42,6 %) та у постачанні електроенергії, газу та пари (на 25,5 %) несе в собі значний інфляційний потенціал майбутнього (Державний комітет статистики України, n.d.).

Для України у таких економічних умовах єдиним шляхом збереження досягнутого рівня виробництва є забезпечення адекватного платоспроможного попиту, якому достане потенціалу нівелювати такий стрибок цін.

Висновки. Проведене дослідження засвідчило посилення впливу цінових факторів на збалансованість попиту та пропозиції на всіх основних ринках економіки України і, насамперед, на ринку кінцевих продуктів та послуг. Аналітична оцінка впливу окремих цінових факторів на динаміку сукупного по-

питу та пропозиції дозволила визначити особливості цього впливу у сучасних умовах, характерних для економіки України, зокрема те, що високий рівень експортоорієнтованості промисловості та суттєва залежність кінцевого споживання від імпорту сприяють домінуванню впливу зовнішньоекономічних факторів на встановлення рівноваги на ринку кінцевих товарів та послуг. Серед цих факторів найвпливовішим став валютний курс.

Водночас одним із вагомих чинників інфляції залишається динаміка індивідуальних середніх витрат як основний формуючий фактор цін виробників. Економіка України є ресурсомісткою, що є наслідком недосконалої структури виробництва, обтяженої капіталомісткими та сировинними виробничими

осередками, та застарілих технологій. І саме це виступає основною перешкодою ефективній адаптації пропозиції українських товаровиробників до змін у сукупному попиті.

Так, зважаючи на те, що ситуація у 2014-2018 рр. і у короткостроковій перспективі визначається переважно політичними чинниками, подальший розвиток економічних процесів значною мірою не прогнозований і визначатиметься насамперед тим, чи припиняться бойові дії.

Якщо буде досягнуте мирне врегулювання у найближчий час економічна ситуація може кардинально змінитися. Необхідність відновлення зруйнованої інфраструктури означатиме розширення попиту, що сприятиме зростанню виробництва насамперед у реальному секторі.

Література

1. Савченко Т. Г. Генезис теорій економічної рівноваги. *Економіка і регіон*. 2010. № 1. С. 198–206.
2. Моделі ідентифікації макроекономічних дисбалансів в Україні : монографія / за ред. М. І. Скрипниченко ; НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України». К., 2015. С. 195–219.
3. Сажир Ж. Согласование внутренних и мировых цен на сырьевые продукты в стратегии экономического развития России. *Проблемы прогнозирования*. 2011. № 6. С. 3–16.
4. Савченко Т. Г. Банківська система у формуванні та підтриманні рівноважних станів в економіці : монографія. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2012. 368 с.
5. Перехідна економіка: Сучасна Україна / за ред. С. М. Злупко. К. : Знання, 2006. 155 с.
6. Приходько А. В. Макроэкономика – особый раздел экономической теории. 2010. URL: <http://lib.rus.ec/b/204258/read> (дата звернення: 20.04.2019).
7. Геєць В. М., Скрипниченко М. І. Макроекономічне моделювання за секторами національної економіки у програмно-аналітичному інструментарії «Макропрогноз економіки України». *Математичне моделювання в економіці*. 2013. Вип. 1. С. 116–129. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mmve_2013_1_13 (дата звернення: 20.04.2019).
8. Мурашов С. Прогнозирование динамики цен производителей по видам экономической деятельности. *Экономист*. 2011. № 4. С. 62–71.
9. Державний комітет статистики України : веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2019).
10. Національний банк України : веб-сайт. URL: <https://www.bank.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2019).

References

1. Savchenko, T. H. (2010). Genesis of theories of economic equilibrium. *Economy and region*, 1, 198–206. (in Ukrainian)
2. Skrypnychenko, M. I. (Ed.). (2015). *Models for identification of macroeconomic imbalances in Ukraine*. Kiev. (in Ukrainian)
3. Sapir, Zh. (2011). Coordination of domestic and world prices for raw materials in the strategy of economic development of Russia. *Forecasting Problems*, 6, 3–16. (in Russian)
4. Savchenko, T. H. (2012). *The banking system in the formation and maintenance of equilibrium states in the economy*. Sumy: DVNZ «UABS NBU». (in Ukrainian)
5. Zlupko, S. M. (2006). *Transition Economy: Modern Ukraine*. Kiev: Znannia. (in Ukrainian)
6. Prikhod'ko, A. V. (2010). *Macroeconomics - a special section of economic theory*. Retrieved from <http://lib.rus.ec/b/204258/read>. (in Russian)
7. Heiets, V. M., & Skrypnychenko, M. I. (2013). Macroeconomic modeling by sectors of national economy in software and analytical tools “Macro forecast of economy of Ukraine”. *Mathematical modeling in economics*, 1, 116–129. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/mmve_2013_1_13. (in Ukrainian)
8. Murashov, S. (2011). Forecasting the dynamics of producer prices by type of economic activity. *Economist*, 4, 62–71. (in Russian)
9. State Statistics Service of Ukraine (n.d.). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>. (in Ukrainian)
10. National Bank of Ukraine (n.d.). Retrieved from <https://www.bank.gov.ua/>. (in Ukrainian)